

Θεωρία Οικονομικής Πολιτικής

Διάλεξη 2 και 3: Εισαγωγή στις βασικές έννοιες της ΘΟΠ II

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Διδάσκων: Γιώργος Μαυρόπουλος

Οκτώβριος 4, 2024

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Οι αιτίες της κρατικής παρέμβασης

- Γιατί παρεμβαίνει το κράτος;
- Για τους οικονομολόγους, η κρατική παρέμβαση απαιτεί αιτιολόγηση (σύμφωνα με το πρώτο θεώρημα των οικονομικών της ευημερίας, **κάθε ανταγωνιστική ισορροπία είναι ένα βέλτιστο σημείο κατά Pareto**).
- Με άλλα λόγια, δεν είναι εφικτό να βελτιώσουμε την ευημερία ενός οικονομικού φορέα χωρίς να μειωθεί η ευημερία κάποιου άλλου.
- Ζήτημα ηθικής (ποιός επωμίζεται το βάρος).

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Οι αιτίες της κρατικής παρέμβασης

Επιχειρήματα υπέρ της κρατικής παρέμβασης:

- 1 Ατελής ανταγωνισμός.
- 2 Ατελής πληροφόρηση.
- 3 Εξωτερικότητες.
- 4 Οι αγορές δεν είναι ολοκληρωμένες.

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Λειτουργίες Οικονομικής Πολιτικής

Οι τρεις λειτουργίες της οικονομικής πολιτικής:

- 1 Πολιτικές κατανομής.
- 2 Πολιτικές σταθεροποίησης.
- 3 Πολιτικές αναδιανομής.

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Πολιτικές κατανομής

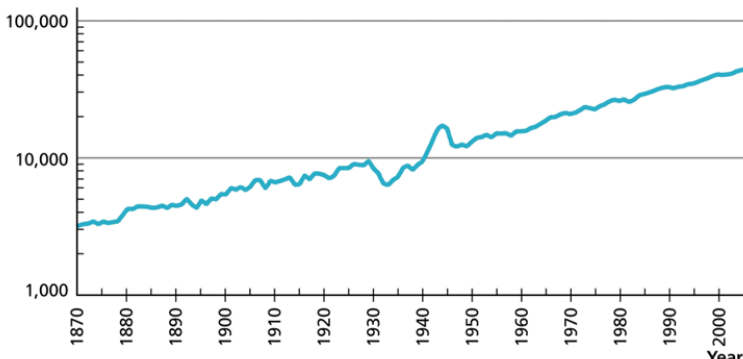
- Βελτίωση αποτυχιών της αγοράς (μονοπώλιο, εξωτερικότητες, κτλ.).
- Βελτίωση κατανομής πόρων και συντελεστών.
- Στόχος είναι η αποτελεσματικότητα της αγοράς.

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Πολιτικές σταθεροποίησης

Figure 1.4 GDP per Capita in the United States, 1870–2005 (Ratio Scale)

GDP per capita (2005 dollars, ratio scale)

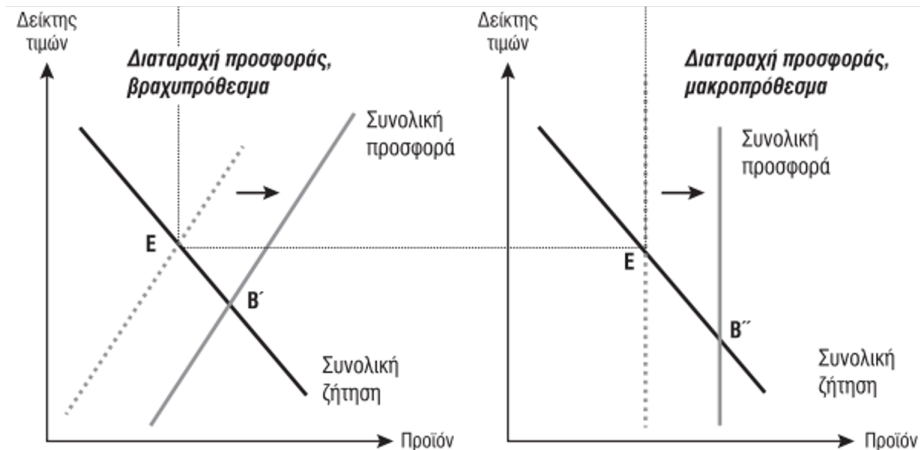
Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Πολιτικές σταθεροποίησης

- Περιορισμός βραχυπρόθεσμων αποκλίσεων απο μακροοικονομική ισορροπία αγοράς.
- Keynes: ονομαστικές ακαμψίες μισθών και τιμών (π.χ., ο πραγματικός μισθός δεν μειώνεται, το οποίο αποτρέπει την επαναφορά της πλήρους απασχόλησης).
- Σύγχρονη προσέγγιση: μεταβολές συνολικής προσφοράς και ζήτησης.

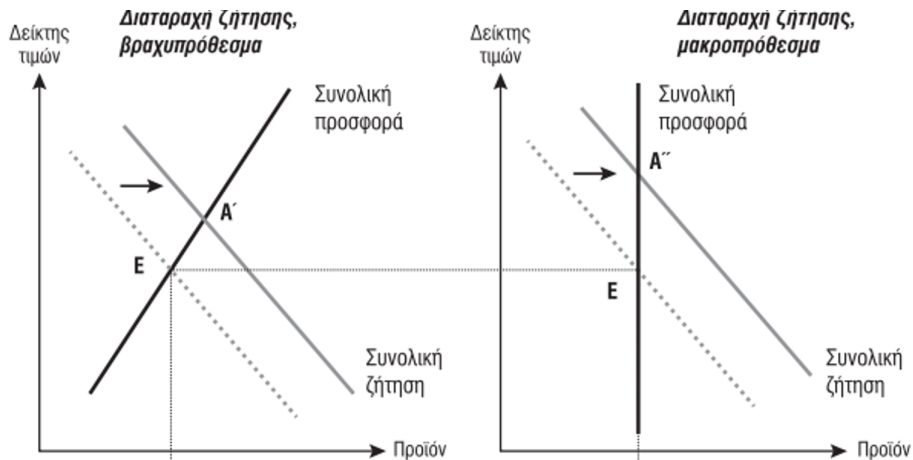
Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Πολιτικές σταθεροποίησης

- 1 Μια **διαταραχή προσφοράς** είναι μια εξωγενής μεταβολή στη σχέση μεταξύ δυνητικής παραγωγής και τιμής προϊόντος.
 - Για δεδομένο επίπεδο μισθού και τιμής προϊόντος, για παράδειγμα, μια πετρελαϊκή διαταραχή (**αύξηση στην τιμή του πετρελαίου**) μειώνει το επίπεδο του δυνητικού προϊόντος γιατί αυξάνει το κόστος και μειώνει την κερδοφορία της παραγωγής.
 - Η καμπύλη προσφοράς μετατοπίζεται αριστερά.
- 2 Μια **διαταραχή ζήτησης** είναι μια εξωγενής μεταβολή στη σχέση μεταξύ ζήτησης προϊόντος και τιμής προϊόντος.
 - Αυτό μπορεί να προέρχεται, για παράδειγμα, από μια **μείωση στο επίπεδο κατανάλωσης** των νοικοκυριών λόγω πτώσης του πλούτου.
 - Η καμπύλη ζήτησης μετατοπίζεται αριστερά.

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Πολιτικές σταθεροποίησης

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Πολιτικές σταθεροποίησης

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Πολιτικές σταθεροποίησης

Ζήτηση:

- Διαταραχή ζήτησης στη βραχυχρόνια περίοδο: αύξηση τιμής και προϊόντος.
- Διαταραχή ζήτησης στη μακροχρόνια περίοδο: αύξηση τιμής (κάθετη καμούλη προσφοράς).

Προσφορά:

- Διαταραχή προσφοράς στη βραχυχρόνια και μακροχρόνια περίοδο: μείωση τιμής και αύξηση προϊόντος.

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Πολιτικές σταθεροποίησης

- Δημοσιονομική ή νομισματική παρέμβαση επηρεάζει την καμπύλη ζήτησης, και είναι:
 - 1 Αποτελεσματική στην αντιμετώπιση διαταραχών ζήτησης.
 - 2 Αναποτελεσματική στην αντιμετώπιση διαταραχών προσφοράς.
- Υποθέσατε μια μετατόπιση της καμπύλης προσφοράς αριστερά (π.χ., αύξηση τιμών του πετρελαίου):
 - 1 Η πολιτική αύξησης της ζήτησης οδηγεί σε αύξηση επιπέδου τιμών και προϊόντος (βραχυχρόνια).
 - 2 Η πολιτική αύξησης της ζήτησης οδηγεί σε αύξηση επιπέδου τιμών (μακροχρόνια).

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Πολιτικές σταθεροποίησης

- **Συμπέρασμα:** απαιτούνται πολιτικές προσφοράς για την αντιμετώπιση διαταραχών προσφοράς.
- **Παρατήρηση:** η αποτελεσματικότητα των πολιτικών ζήτησης εξαρτάται από την κλίση της βραχυχρόνιας καμπύλης προσφοράς: σχεδόν ευθεία (ονομαστικές ακαμψίες) και κάθετη (γρήγορες προσαρμογές).

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Πολιτικές αναδιανομής

- Ακόμα και στην υπόθεση της κατα Pareto βέλτιστη ισορροπίας, η κατανομή εισοδήματος δεν διασφαλίζει τη **κοινωνική δικαιοσύνη**. Το πρόβλημα είναι η ισότητα (σε αντίστιξη με την αναποτελεσματικότητα στην σταθεροποίηση).
- **Διεθνές εμπόριο**: αυξάνεται η σύνολη αποτελεσματικότητα, αλλά, σε μια χώρα πλούσια σε κεφάλαιο, η εργασία χάνει σχετικά με το κεφάλαιο όταν εμπορεύεται με χώρες φτωχές σε κεφάλαιο.
- Φορολογία κέρδους ή εισοδήματος (επηρεάζει κίνητρα και πιθανόν ισορροπία αγοράς).
- Η αναδιανομή περιλαμβάνει **δίλημμα μεταξύ ισότητας και αποτελεσματικότητας** (αρνητική σχέση).

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Αξιολόγηση Οικονομικής Πολιτικής

- Κριτήρια για την αξιολόγηση πολιτικών αποτελεσματικότητας, σταθεροποίησης, και ισότητας.
- Ένας ενιαίος αντικειμενικός στόχος: Για το νοικοκυριό i η χρησιμότητα μπορεί να εκφραστεί σε μια πολύ γενική μορφή:

$$U_i^t = U(C_{i1}^t, C_{i2}^t, \dots, C_{in}^t; N_i^t; E_i^t; \Xi_i^t)$$

όπου C_{ik}^t ($k = 1, \dots, n$) είναι η ποσότητα του αγαθού k που καταναλώνεται από το νοικοκυριό i τη χρονική στιγμή t , N_i^t η ποσότητα της προσφερόμενης εργασίας από το νοικοκυριό i στη χρονική στιγμή t , E_i^t , ένα διάνυσμα μεταβλητών που αναπαριστούν τις εργασιακές συνθήκες (ένταση προσπάθειας, δυσκολία, κλπ.) και Ξ_i^t ένα διάνυσμα μεταβλητών που αντιπροσωπεύουν την ποιότητα του περιβάλλοντος.

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Αξιολόγηση Οικονομικής Πολιτικής

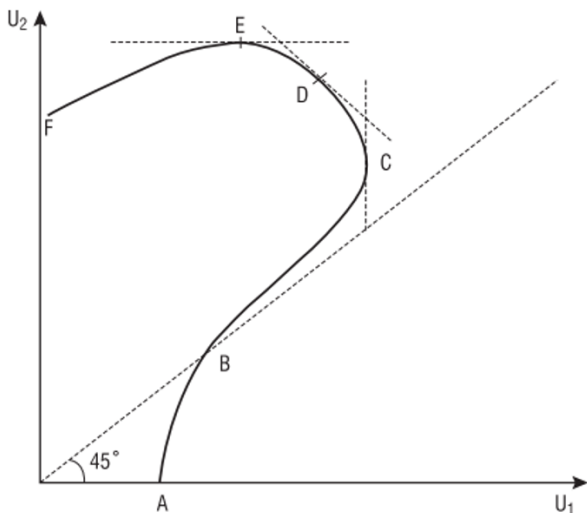
- Η στιγμιαία χρησιμότητα δεν είναι ικανοποιητική προσέγγιση.
- Διαχρονική χρησιμότητα:

$$u_i = \sum_{t=0}^{\infty} \frac{u_i^t}{(1 + \rho)^t}$$

όπου ρ το προεξοφλητικό επιτόκιο.

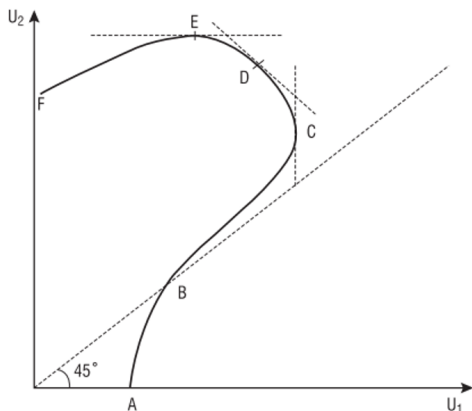
- Η διαχρονική χρησιμότητα u_i του νοικοκυριού i είναι η παρούσα αξία της μελλοντικής χρησιμότητας προεξοφλημένης με επιτόκιο ρ .

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Αξιολόγηση Οικονομικής Πολιτικής

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Αξιολόγηση Οικονομικής Πολιτικής

- D: Bentham (αποτελεσματικότητα).
- B: Ισότητα.
- C: Rawls (αναδιανομή).

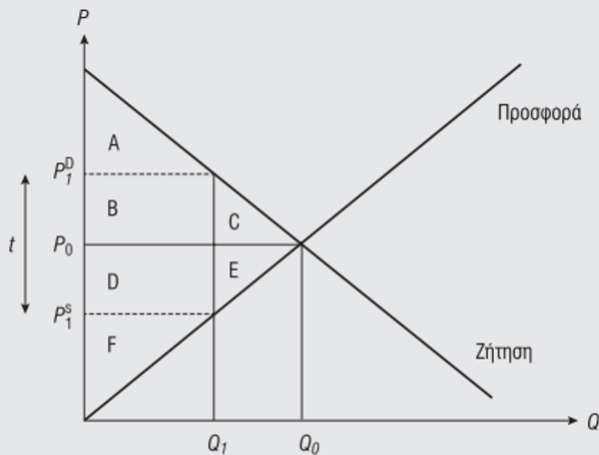

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Αξιολόγηση Οικονομικής Πολιτικής (Κατανομή)

- Για την αξιολόγηση της κατανομής, οι αναλύσεις **μερικής ισορροπίας** είναι οι πιο απλές καθώς λαμβάνουν υπόψη τους μόνο τον τομέα που επηρεάζεται άμεσα.
- Αγνοούν την αλληλεξάρτηση μεταξύ διαφορετικών τομέων.
- Εφαρμόζονται σχετικά πιο εύκολα καθώς απαιτούν μόνο την γνώση της ελαστικότητας της προσφοράς και ζήτησης ως προς την τιμή για το προϊόν που μελετάται.
- Έχει αξία εφόσον ο τομέας είναι μικρός εν σχέσει με το σύνολο της οικονομίας.

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Αξιολόγηση Οικονομικής Πολιτικής (Κατανομή)

- Πώς μεταβάλλεται το πλεόνασμα εξαιτίας της εισαγωγής φόρου;

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Αξιολόγηση Οικονομικής Πολιτικής (Κατανομή)

- Προσέγγιση **Γενικής Ισορροπίας**: Υποδείγματα Υπολογίσιμης Γενικής Ισορροπίας (ΥΓΙ).
- Προσομοιώσεις αντί εκτιμήσεων (μεγάλος αριθμός παραμέτρων συγκριτικά με δεδομένα).
- Αποτελεί το επίσημο εργαλείο αξιολόγησης στον ΠΟΕ.

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Αξιολόγηση Οικονομικής Πολιτικής (Σταθεροποίηση)

- Μακροοικονομικές συναρτήσεις ζημίας:

$$L_t = E_t \left[\sum_{s=0}^T \frac{1}{(1 + \rho)^s} \sum_{i=1}^N \alpha_i (y_{t+s}^i - \hat{y}^i)^2 \right]$$

όπου $E_t(X)$ είναι η μαθηματική προσδοκία την περίοδο t της μεταβλητής X , y^i είναι οι μεταβλητές-στόχοι της οικονομικής πολιτικής (ανάπτυξη, πληθωρισμός δημοσιονομική ισορροπία, κτλ) και \hat{y}^i είναι οι επιθυμητές τιμές.

Τα α_i αντιπροσωπεύουν την βαρύτητα που αποδίδεται στη μεταβλητή y_i , και ρ είναι ο παράγοντας προεξόφλησης.

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Αξιολόγηση Οικονομικής Πολιτικής (Σταθεροποίηση)

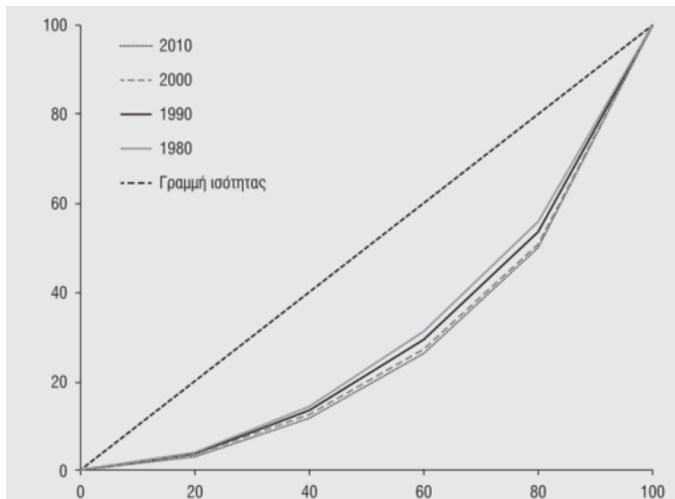
- Πολιτικές αποκρίσεις σε δεδομένες διαταραχές μέσω της συνάρτησης ζημίας.
- Π.χ.: Μείωση ιδιωτικής επένδυσης (δυσμενής διαταραχή):
 - 1 Αύξηση δημόσιας επένδυσης;
 - 2 Μείωση φορολογίας;
 - 3 Μείωση επιτοκίων;

Εισαγωγή στην Οικονομική Πολιτική - Αξιολόγηση Οικονομικής Πολιτικής (Αναδιανομή)

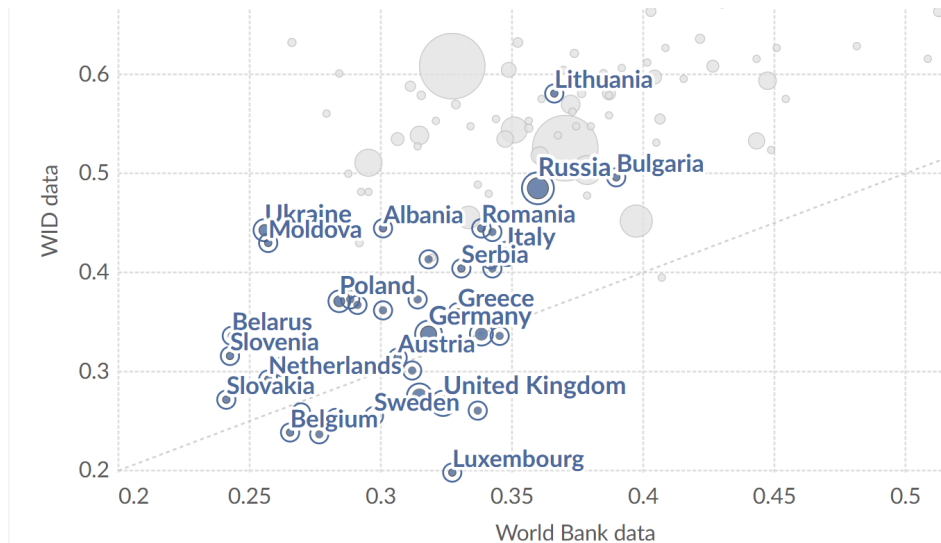
- Δεν βασίζονται σε συναρτήσεις κοινωνικής ευημερίας.
- Αλλά σε εμπειρικούς δείκτες κοινωνικών ανισοτήτων (Gini).

Δείκτης ανισότητας Gini

- Για ένα σημείο (x,y) στην καμπύλη, το y είναι το μερίδιο του συνολικού εισοδήματος που λαμβάνει το πρώτο $x\%$ του πληθυσμού.

Δείκτης ανισότητας Gini

Πειράματα και εκ των υστέρων αξιολόγηση

- Η αξιολόγηση μέσω υποδείγματος είναι μία **εκ των προτέρων** (a priori) αξιολόγηση: σύγκριση τρέχουσας και αναμενόμενης βάσει επίλογης πολιτικής κατάστασης.
- Ανάγκη **εκ των υστέρων** (a posteriori) αξιολόγησης.
- Επιλογή δείγματος του πληθυσμού.
- **Παγίδες**: τελική επίπτωση, αντίστροφη αιτιότητα (reverse causality), παραλειπόμενες μεταβλητές (spurious correlation).
- **Χρήση πειραμάτων**: Difference in Differences, Randomized control trials, time event studies.

Πειράματα και εκ των υστέρων αξιολόγηση

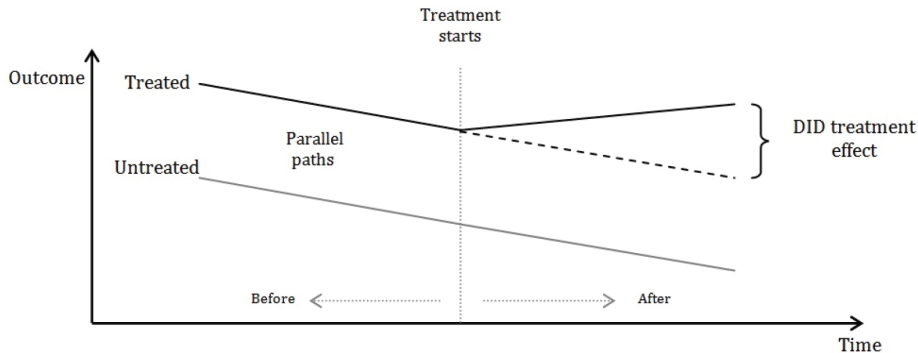

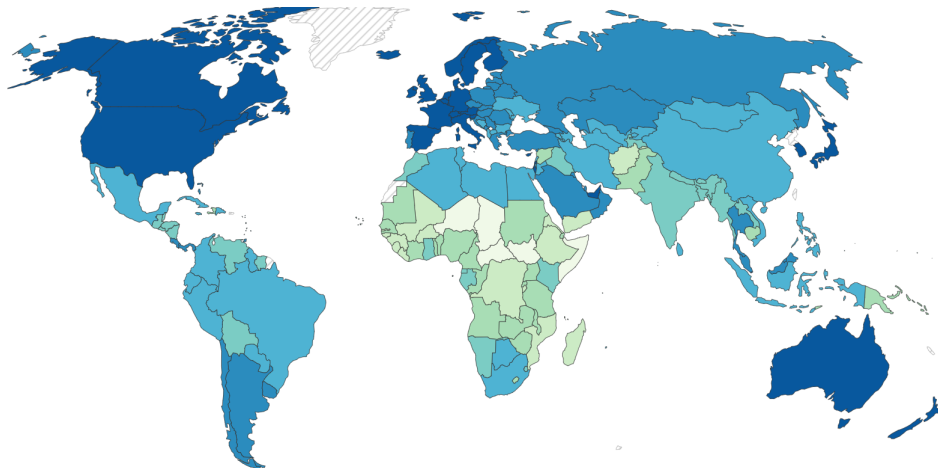
Figure 1. Basic DID setting

Τα κριτήρια αξιολόγησης στην πράξη

- Γενικά κριτήρια μέτρησης των επιπτώσεων μιας πολιτικής - π.χ., ΑΕΠ.
- Προσπάθεια συμπερίληψης παραγόντων όπως η ευημερία: Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης.

Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (HDI)

No data

0.4

0.5

0.6

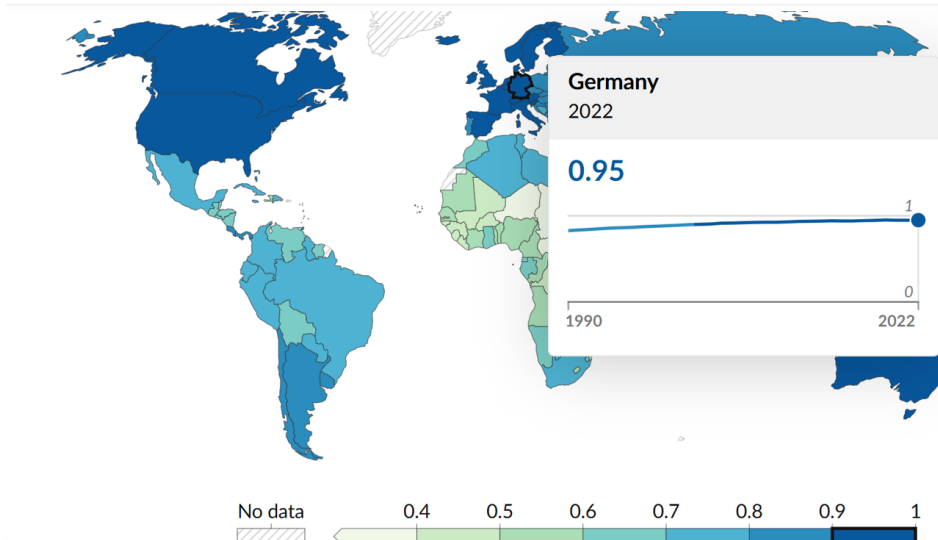
0.7

0.8

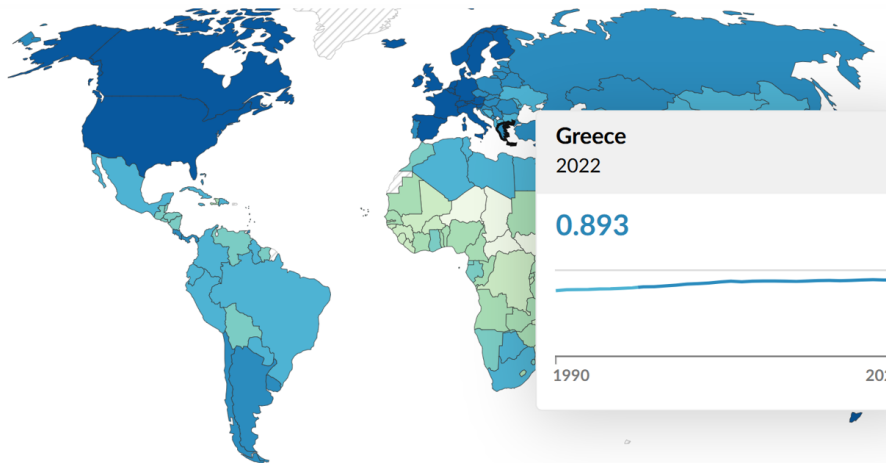
0.9

1

Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (HDI)

Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (HDI)

Σύνοψη

- Αιτίες κρατικής παρέμβασης.
- Τρόποι παρέμβασης (λειτουργίες οικονομικής πολιτικής).
- Αξιολόγηση Οικονομικής Πολιτικής.
- Παγίδες αξιολόγησης.
- Χρήση πειραμάτων στην διαδικασία της αξιολόγησης.